

Проскуріна Л. М. Динамічна структура вербалізованого досвіду науково-практичної діяльності (на прикладі термінології ремонту літальних апаратів).

Особливість сценарного фрейму полягає в тому, що він дозволяє представити знання у вигляді послідовних етапів (сцен). Побудова сценарію термінології дає можливість простежити напрямки групування термінологічних одиниць, продемонструвати її цілісність та самостійність. Автор вважає доцільним використання сценарного фрейму як способу структурування вербалізованого досвіду такої сфери науково-практичної діяльності, якою є ремонт літальних апаратів.

Ключові слова: термінологія ремонту літальних апаратів, фрейм, фреймова структура, сценарій, сцена, слот.

Proskurina L. Dynamic structure of verbal experience scientifically-practical activities (illustrated by terminology of flying machines repairs).

The feature of scenario frame is that it allows to present knowledge in the form of consecutive stages (scenes). Construction of the scenario of terminology gives the chance to retrace directions of nominative units grouping, to show its integrity and independence. The author considers expedient use of scenario frame as a way of structurization verbal experience of such scientifically-practical activities sphere as repair of flying machines.

Keywords: terminology of flying machines repairs, frame, concept, frame structure, scenario (script), scene, slot.

Сидорова О. Ю.

Національний університет “Києво-Могилянська академія”

СПЕЦИФІКА “CASE STUDY APPROACH” В УКРАЇНОМОВНІЙ СТУДЕНТСЬКІЙ АУДИТОРІЇ

У статті аналізуються проблемні аспекти впровадження *case study approach* у курсі профорієнтованої англійської для україномовних студентів просунутого рівня. Особлива увага приділяється комунікативному потенціалу даного підходу, розкриваються його змістові характеристики, вказується на етноспецифічні параметри.

Ключові слова: англійська мова, *case study approach*, вербальний, кроскультурний характер, комунікативний, перемовини, бізнес.

Викладання курсу англійської мови професійної спрямованості, розрахованого на фахову підготовку молоді для сучасного ринку інтелектуальної праці, у реаліях українських вишів дає великий простір для пошуку оптимальних методик та підходів, спрямованих на досягнення комплексу навчальних цілей. Різноманітні аспекти фахової підготовки у процесі вивчення англійської мови зазвичай презентуються в курсі Business English [4]. Методики, що ними сьогодні послуговуються в англійськомовному навчальному дискурсі, окрім головних, пропонують широкий спектр супутніх умінь і навичок, які засвоюються слухачами у процесі оволодіння англійською мовою для фахівців різноманітного профілю. Це дозволяє суттєво покращити й поглибити фахову зорієнтованість вивчення англійської мови у виші, розширити набір здобутих знань на етапі завершення навчання.

Саме до таких методичних підходів належить “*case study approach*”, який почав застосовуватись у провідних університетах англійськомовного світу приблизно 15 років тому. Він також використовується у програмі Harvard Business School і для програм ESP та Labour Research Center at the University of Rhode Island. Натомість в Україні

навчальний потенціал цієї методики й досі залишається практично неосвоєним і потребує осмислення та популяризації серед викладачів.

Метою даної статті є розширення інформації про “case study approach” та об’єктивний аналіз його впровадження при вивченні курсу англійської мови у процесі фахової підготовки студентами Національного університету “Києво-Могилянська академія” на просунутому етапі.

Для досягнення заявленої мети необхідно розв’язати наступні завдання: 1) виділення пріоритетних для україномовної студентської аудиторії змістових характеристик підходу; 2) критично проаналізувати напрацьований досвід; 3) осмислити його потенціал. Новизна досліджуваного матеріалу зумовлює актуальність даної студії.

Засновником методики командної співпраці із використанням елементів риторики та маніпуляційної комунікації був Лео Джонс [3]. Нетрадиційність його підходів полягала в тому, що навчання почало здійснюватись на матеріалах реального переговорного процесу в бізнесі. Така специфіка мотивувала до необхідності розширення набору типових для вивчення іноземної мови навчальних цілей. Уміння та навички студентів мали бути необхідно доповнені знаннями про етнокультурний характер вербалізації будь-яких інформаційних повідомлень, емотивну кореляцію одиниць текстової цілісності й насамперед лексичних та синтаксичних, про механізми вербального впливу й, зокрема, комунікативного маніпулювання на основі аналізу лінгвальних та паралінгвальних чинників; умінням працювати в команді, а у разі потреби перебирати на себе лідерську ініціативу й пропонувати виходи з проблемних переговорних ситуацій тощо. Комплекс наведених дидактичних цілей наближав навчальний процес до психолінгвістичного тренінгу.

Важливо підкреслити, що кожний випадок, який потрапляє у фокус аудиторної роботи при застосуванні “case study approach”, з одного боку, є завершеним комплексом, а з іншого – має сегментовану структуру, яка дозволяє забезпечити логічний прогрес у вирішенні навчальних задач.

Підхід передбачає наступні етапи: 1) розгляд основних аспектів питання, що пропонується для дискусії; 2) культурологічний інформаційний мінімум, актуальний для ситуації, з урахуванням специфіки кожної зі сторін перемовного процесу; 3) опис ситуації, що лежить в основі кожного епізоду; 4) ролі, що мають бути розіграні, та проблеми, що мають бути вирішеними; 5) лінгвістична підтримка; 6) письмові та усні завдання, що безпосередньо пов’язані з кожним випадком. Окрім того, кожний аналізований випадок вміщує п’ять додатків, що пропонують зразки ділових паперів із різновекторною емотивною кореляцією; матеріали для дискусії; комунікативні завдання; письмові вправи. Значна увага приділяється й телефонній комунікації ділових стосунків. Це дозволяє розвинути навички ефективного телефонного спілкування, освоїти правила телефонного етикету в бізнес сфері.

Підручники на основі даної методики [1; 2] пропонують також розробки з конкретних перемовин; розробки з презентацій; широкий вибір додаткових

лінгвістичних вправ, дотичних до кожного випадку. Кожний текст супроводжує ґрунтовна інструкція, детальне пояснення логіки процесу, розкривається роль викладача та змістове наповнення рольових ігор, аналізується перебіг перемовин, пропонуються матеріали для створення інтриги для кожної команди, письмові та усні вправи тощо.

Попри високий рівень забезпечення методичними матеріалами, впровадження “case study approach” у практику викладання англійської мови в україномовній студентській аудиторії випрозорює специфічні аспекти, що потребують свого осмислення. Зокрема, для багатьох студентів, яким пропонувалась участь у заняттях в межах даної методики, виявилось надзвичайно проблемно швидко знаходити рішення для розв’язання ігрових ситуацій. Тому важливим аспектом є чітке розмежування й хронометраж етапів процесу і результату.

Труднощі викликала й необхідність увійти в певну роль, сформувати чи підтримати дотичну до проблеми світоглядну позицію, знайти для неї адекватну форму вербальної реалізації, природно підтриману комплексом невербальної поведінки. У деяких випадках цілком очевидно діагностувалась тенденція до пасивного сприйняття інформаційного потоку. Варто зазначити, що небажання виходити з власного інфантильного стану, звичка працювати за передбачуваним сценарієм із мінімальним рівнем креативності та імпровізації, властиві більшості студентів у групі, можуть взагалі знецінити всі намагання викладача. Тому дуже важливо виділити ініціативну групу та обрати лідера, що зможе об’єднати навколо себе команду й гідно представляти її інтереси. Водночас варто наполягати на почерговій зміні лідера – з метою поступового засвоєння гнучких моделей самопозиціонування та набуття навичок компліментарної комунікації.

Доволі часто, коли збуджуються емоції, у студентів активується рідна мова. Цього треба уникати. В аудиторії важливо не тільки освоїти функціональну мову, але й навчити спонтанному чужоземному мовленню. Це досягається за рахунок сугестивних прийомів, що пропонуються в межах “case study approach”. До таких належать різноманітні повтори, уповільнення та пришвидшення темпу мовлення, широкий спектр інтонування інформаційних повідомлень, експериментування на основі зміни емотивної кореляції при збереженні лексичного складу, зчитування змісту повідомлення через паралінгвальні коди тощо. Доброзичливість і розкутість, що продукуються викладачем та ініціативними учасниками процесу, мають за мету спонукати й решту студентів до мовленнєвої активності, переборення своїх комплексів під тиском позитивної когнітивної мотивації. Важливо аби у гетеросугестивний спосіб поширювались конструктивні тенденції, а не навпаки. Треба прагнути до рівної участі у діяльності мінігруп кожного члена команди. Відчуття командної співпраці, асоційоване з бажання допомогти, порозумітись та заявити про себе, дає учасникам справжнє задоволення і легко переноситься на інші види комунікації.

Необхідність дотримуватись прийнятих у педагогічній практиці норм щодо хронометражу занять, зміни форм активності й відпочинку, розподілу аудиторної та

самостійної роботи та іншої специфіки навчального процесу потребує від викладача новаторських підходів до презентації навчального матеріалу з опорою на свідомі та неусвідомлювані механізми його сприйняття. За рахунок гнучкої схеми визначення пріоритетів кожного заняття в конкретиці студентської аудиторії у викладача є можливість виділяти ядерні та периферійні аспекти роботи. Дуже важливо правильно формулювати завдання перед кожною ініціативною групою з опорою на їх майбутній фах, персональну конкретику, вже існуючий розподіл ролей та стосунків. Специфіка групи визначає й специфіку теми, що пропонується для опрацювання. Належну увагу треба приділити моніторингу аудиторної роботи, що передбачає чітке визначення вербального обсягу меседжів лідера групи та інших членів команди, регламентованого достатнім розгортанням ідейних платформ, часових рамок усіх типів комунікації, реплік, паузації тощо. Без належної самостійної підготовки студентів при виконанні домашніх завдань, засвоєння функціональних кліше, креативної пошукової праці необхідний темп аудиторної роботи забезпечити неможливо.

Як засвідчив наш досвід, доцільно домовитись про систему кодових сигналів, які регламентують часовий перебіг заняття. Позитивну роль виконує атрибутика атмосфери конкретної ситуації (бейджики, прапорці, державна символіка, елементи одягу, аплодисменти, інші форми невербального емоційного реагування, інтерв'ювання, використання відео- та фототехніки тощо).

Водночас необхідно визнати, що "case study approach" має свої обмеження. В деяких студентських групах із тенденцією до активної демонстрації індивідуалізму рішуче не сприймається партнерський стиль роботи. Саме до нього треба поступово призвичаювати студентів на підготовчих етапах. Їх треба спочатку навчити слухати один іншого, інтерактивно підтримувати партнерський інтерес, висловлювати своє ставлення не в категоріях критичних суджень та осуду, а заохочуючи до коректного обміну думками. Таке спілкування мотивує оволодіння вербальними засобами емпатії. Водночас тенденція до постійної й недоречної самопрезентації буде обмежуватись без зайвої дидактики. Цьому сприятиме почергова зміна лідерів та формування навичок бути рівноцінним гравцем у команді.

Специфіка "case study approach" передбачає оперування набором риторичних прийомів та знайомство з різними тактиками і стратегіями ведення перемовин, дискусії, діалогу. Наприклад, можуть пропонуватись вербальні формули, що підтверджують авторитетність позиції опонента: *We would appreciate your doing it... / Could we meet on...?* чи демонструють визнання і повагу до співбесідника.

Іншим варіантом може бути запит на сприйняття і розуміння вашої точки зору: *Please correct me if I am wrong, but.../ Let's sum up then. You propose...Could we go through that again? I am not sure that I understand your position. Do you mean that ...?* Йдеться про формування вміння розрізняти імпліцитно та експліцитно втілені тенденції розгортання комунікативної ситуації та набуття навичок гнучко керувати цією ситуацією, послуговуючись вербальним інструментарієм. Інформація про можливості дешифрування, усвідомлення та наступної трансформації власної і

партнерської мовної поведінки має важливий розвиваючий характер і з цікавістю сприймається студентами.

Варто вказати, що застосування “case study approach” стимулює аудиторію до:

- 1) розвитку навичок участі у рольових іграх, максимально наближених до реальності, зокрема, публічних презентаціях, бізнес перемовинах, заходах, спрямованих на підвищення конкурентоздатності у діловому світі і загалом з метою подальшого працевлаштування у бізнес-структурах навіть міжнародного масштабу;
- 2) знаходити джерела потрібної інформації;
- 3) працювати в команді та у разі потреби перебирати на себе лідерську ініціативу й розширювати межі власної відповідальності;
- 4) орієнтуватись в особливостях кроскультурного бізнес-середовища і бути адаптованим до нього та успішним у ньому;
- 5) оволодіння принаймні початковими навичками ведення бізнесу й перемовин;
- 6) набуття вмінь вирішувати спірні питання;
- 7) бути організованим, активним, звільнитись від комплексів, психологічних бар'єрів, власне, опанувати тим, що формує успішність людини в бізнесі та житті загалом. Цей перелік мотиваційних цілей може бути суттєво подовженим. Варто зауважити, що потенціал “case study approach” може легко модифікуватись як у свій мінімум, так і у свій максимум залежно від навчальних цілей в аудиторіях із різним потенціалом.

Оптимізувати застосування даної методики в україномовній студентській аудиторії, на наше переконання, дозволяють: 1) ґрунтовне обговорення теми з метою сформування уявлення про природу конкретного явища в бізнесі; 2) поінформування про специфіку етнокультурного контексту ситуації; 3) надання слухачам актуальних для всіх учасників даної перемовної ситуації відомостей про їх лінгвальну та паралінгвальну поведінку; 4) наповнення навчальної ситуації реальним змістом; 5) чіткий розподіл ролей та окреслення позицій; 6) забезпечення лінгвістичною підтримкою; 7) забезпечення письмовими та усними завданнями, що корелюють із даною конкретною ситуацією.

Специфіка лінгвістичної підтримки у даній методиці зумовлює необхідність засвоєння емоціогенного словника, що враховує ґрунтовне нюансування кожної з етикетних формул. Скажімо, презентація власної точки зору може передбачати:

- 1) ледь окреслену – слабку форму: *It seems to me... / It appears to me...*;
- 2) нейтральну форму: *I feel that... / It is my opinion that...*;
- 3) впевнену форму: *I am convinced that... / I strongly/firmly believe that*;
- 4) експансивну форму: *There is no question/doubt that... / My understanding is... / As I see it.*

У такий спосіб, наприклад, може презентуватись незгода: 1) незгода з роз'ясненням своєї позиції: *I am afraid that I cannot agree...*; 2) незгода у поєднанні з інтенцією вплинути на опонента: *I can see your point but...*; 3) часткова незгода з чіткою аргументацією: *I cannot totally agree. My problem is...* 4) категорична незгода: *I strongly / totally disagree* тощо.

Подібним чином опрацьовуються вербальні формули демонстрації сили; згоди; відмови; невизначеності; щирої чи удаваної підтримки з елементами гнучкості,

конкретизації чи генералізації, втрати зацікавлення; відтермінування остаточного рішення; маскуванню відмовками тощо.

Вербальний інструментарій перемовної ситуації може використовуватись як за прямим призначенням, так і бути задіяним у мовних маніпуляціях через раптову зміну на антагоністичну модель чи підсилення свого семантичного наповнення компліментарними засобами. В такий спосіб у маніпуляційному спілкуванні можна формувати ілюзійні ефекти вербальної перемоги чи програшу, що не завжди відповідають реальному розвитку подій. Наприклад, демонстрація готовності до кооперації позицій: *We would like to settle this issue in a mutually satisfactory way*; демонстрація розуміння точки зору опонента: *We appreciate your problem, but ...*; актуалізація розбіжностей: *The main problem as we see it is ...* тощо. Тому в процесі занять актуалізується потреба в розширенні інформації про механізми вербального впливу та паралінгвальні чинники бізнес-комунікації, виконання спеціальних вправ на розвиток уваги. Окрім того, в пригоді стають і креативні вправи на етноспецифічну вербалізацію, що так само мають потужний розвиваючий потенціал.

Отже, на наше переконання, методика "case study approach" добре корелює з сучасними інтенсивними методами викладання іноземних мов на основі комунікативних підходів у широкому спектрі сфер їх використання. Вона дозволяє моделювати реальні ситуації ділового спілкування, здійснювати підготовку до ведення бізнес перемовин на базі різних дискурсів: контракти купівлі / продажу; розвиток туристичних курортів, урегулювання наслідків форс мажорних обставин та спірних питань тощо.

Шляхом англомовного забезпечення у студентів формуються базові навички бізнес комунікації, що засвоюються разом із уміннями: сканувати атмосферу перемовного процесу через аналіз лінгвальних та паралінгвальних чинників; продукувати ідеї; ефективно встановлювати контакти з урахуванням етнокультурних моделей поведінки та ментальності, що реалізуються в емоційних та когнітивних процесах комунікації. Підхід дозволяє майбутнім фахівцям бути адаптованими до бізнес середовища завдяки формуванню навичок та умінь гнучкої вербальної поведінки з широким спектром емотивної кореляції.

Окрім того, у процесі навчання актуалізуються специфічні знання психолінгвістичного характеру, що суттєво розширюють мовну компетенцію слухачів і поглиблюють їх комунікаційну спроможність. "Case study approach" добре асоціюється з глобалізаційними процесами у світі бізнесу, підготовкою до діяльності у великих міжнародних корпораціях. Посутньо, цей підхід формує вміння та навички, які можуть знайти доцільне застосування в комунікації будь-якої сфери і, зокрема, у бізнесі.

Л і т е р а т у р а :

1. *Drew Rodgers*. Business Communications. International case studies in English. – Cambridge University Press, 1998. – 153 p.
2. *Drew Rodgers*. English for International negotiations. A cross-cultural case study approach. – Cambridge University Press, 2005. – 160 p.

3. Jones Leo, Alexander Richard. New International Business English. – Cambridge University Press, 2000. – 176 p.
4. Trappe Tonya, Tullis Graham. Intelligent Business Coursebook. – Longman, 2005. – 176 p.; Johnson Christine Intelligent Business. Skills Book. – Longman, 2005. – 112 p.; Cotton David, Falvey David. Market leader. Intermediate-advanced Coursebook. Business English. – Longman, 2003. – 176 p.; Numrich Carol. Raise the Issues. An Integrated Approach to Critical Thinking. – In cooperation with National Public Radio. – 2002 – 238 p. тощо.

Сидорова Е. Ю. Специфика “case study approach” в украиноязычной студенческой аудитории.

В статье анализируются проблемные аспекты использования “case study approach” в курсе профоринтированного английского языка для украиноязычных студентов продвинутого уровня. Особое внимание уделяется коммуникативному потенциалу данного подхода, раскрываются его содержательные характеристики, указывается на этноспецифические параметры.

Ключевые слова: английский язык, case study approach, вербальный, кросскультурный характер, коммуникативный, переговоры, бизнес.

Sidorova O. A cross-cultural case study approach in the Ukrainian-speaking environment.

The article is devoted to the main aspects of implementing case study approach in teaching ESP for Ukrainian students of advanced level. A special attention is given to a communicative potential of this method. What is more, contextual characteristics of this approach are revealed and ethnocentric parameters are clearly defined opened up and described.

Keywords: English language, case study approach, verbal, cross-cultural character, communicative, negotiations, business.

Филатова И. И., Скрябина Т. А., Гречанова А. Ю.
Луганский государственный медицинский университет

АНГЛИЦИЗМЫ В СОВРЕМЕННОМ РУССКОМ ЯЗЫКЕ И ТРУДНОСТИ ИХ ДЕКОДИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ

В современном русском языке наблюдается резкое увеличение числа заимствований-англицизмов (американизмов). Декодирование иностран-ных слов представляет трудность как для носителя языка, так и для англоязычных учащихся.

Ключевые слова: заимствование, англицизм, язык газеты, декодирование, восприятие иноязычной лексики, русский язык как иностранный, мотивированное употребление.

Вопрос об использовании в русском языке иностранных слов обсуждается лингвистами, писателями без малого три столетия. Почти все исследователи сходятся во мнении, что заимствование иноязычной лексики является одним из способов пополнения словарного состава языка. Разногласия возникают по поводу объёма заимствований, их действительно оправданного употребления в русской речи.

Период конца XX – начала XXI века характеризуется резким увеличением числа иноязычной лексики, буквально хлынувшей в русский язык. Соответственно возрос и интерес исследователей к данной проблеме. Разные аспекты изучения заимствованной лексики представлены в работах Л. Крысина, О. Бондарец (социолингвистический аспект), В. Костомарова (массовая американизация русского языка), О. Лаптевой (соотношение узуса и нормы), М. Семёновой (создание словаря англицизмов), А. Дьякова (причины заимствований), М. Брейтера (перспективы функционирования